

УДК 81.111'373.47

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2021.4.17>

А. А. ХІЛЬКОВСЬКА

доцент загально академічної кафедри іноземних мов,
Приватний заклад вищої освіти Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія», м. Харків, Україна
Електронна пошта: asia.khilkovska@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0003-0857-6197>

**ЛІНГВО-КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ КРИТИКИ ТА НЕСХВАЛЕННЯ
У ПЕРСОНАЖНОМУ МОВЛЕННІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ
ДЖОАН РОУЛІНГ «КУЄ ЗОЗУЛЯ»)**

Стаття присвячена аналізу мовленнєвої поведінки персонажів роману Джоан Роулінг «Кує зозуля», зокрема лінгво-комунікативним стратегіям критики та несхвалення в їхньому спілкуванні, та є спробою реконструкції мовної свідомості головного героя і культурно-мовних соціальних стереотипів середовища, в якому відбувається спілкування. Робота сприяє встановленню мовних проявів реалізації мовленнєвих актів *критики* та *несхвалення* в англomовному персонажному мовленні та побудові цілісної моделі мовної особистості персонажу. Проведений аналіз виявив, що подібно до того, як лінгвістична ввічливість реалізується низкою усталених кліше, у ситуаціях критики та несхвалення мовці також користуються певним набором лінгво-комунікативних стратегій. Серед експліцитних стратегій несхвалення частіше за все мовці звертаються до *неймінгу*, *негативної атрибуції* та *негативної інтерпретації*, *знецінення*, *спростування*, *незгоди* та *заборони*. Серед імпліцитних стратегій – *псевдопитання*, *псевдовибачення*, *приписування*, *натяжки*, *сигнали завершення розмови*. Ситуацій критики у персонажному спілкуванні було виявлено значно менше, висловлення критики у формі *докору* (тим, що зроблено або не зроблено), *звинувачення* (з аргументацією чи без) пов'язане з наміром мовця вплинути на поведінку співрозмовника або представити свою негативну оцінку як раціональну та обґрунтовану.

Мовленнєва поведінка головного персонажу, характерними для якої є постановка питань, утримання від висловлення власної думки, уникнення конфронтації, характеризує його як високопрофесійну особистість з унікальним умінням володіти собою. Ми маємо змогу оцінити це вміння завдяки його стратегії «невисловлення», зіставляючи «внутрішнє мовлення» персонажу з тим, що він вимовляє вголос.

Ключові слова: лінгво-комунікативні стратегії, персонажне мовлення, критика, несхвалення, мовна особистість.

Вступ. Це дослідження продовжує тенденцію сучасних мовознавчих досліджень, що виконані в культурно-антропологічному ключі, зосереджуючи увагу на «мові культури», реконструкції мовної свідомості, виявленні культурно-мовних соціальних стереотипів через мову, та використовує запропоновані ними численні та різноманітні стратегії пошуку «людини крізь мову».

Дослідження присвячено вивченню художнього образу персонажу в сучасному англomовному прозовому творі, написаному вже у ХХІ сторіччі, через аналіз його мовлення, мовленнєвої поведінки у взаємодії з іншими персонажами, зокрема в комунікативних ситуаціях *критики* та *несхвалення*, у лінгво-комунікативному, лінгво-прагматичному та наративному висвітленні.

Застосований у дослідженні комплексний підхід передбачає поєднання лінгво-комунікативних методів аналізу персонажного мов-

лення з розглядом інших образотворчих засобів у художньому тексті, з'ясування взаємодії між мовою та мисленням, знанням і його втіленням у словесну тканину тексту.

Лінгвістичні дослідження традиційно розширюють можливості аналізу художнього образу, висвітлюючи когнітивні та лінгвостилістичні особливості словесних образів (Л.І. Белехова), тропеїчні засоби вираження словесних образів (О.С. Маріна), їх парадоксальність (О.С. Маріна), синтаксичні засоби створення образів (С.В. Волкова, О.І. Філіпчик), символіку образів (С.В. Волкова, Т.І. Горчак), голографічність образів (О.П. Воробйова). Останнім часом все частіше публікуються дослідження мовленнєвої поведінки персонажів художніх творів (О.М. Образцова).

У контексті нашого дослідження ми застосуємо основу теорії художнього міфологічного

образу як різновиду образу персонажа, розбудованої С.В. Волковою [Волкова, 2016б, с. 5], і трактуємо *художній образ персонажа* як кумулятивний лінгво-прагматичний, лінгво-семіотичний та наративний, а також лінгвостилістичний конструкт, який відображає тип такої мовної особистості, поведінка і вчинки якої регулюються певними світоглядними позиціями, притаманними представникам певної соціокультури, і якій властиві риси людини сучасності, котра застосовує певні стратегії і тактики своєї поведінки у комунікативних ситуаціях критики та несхвалення.

Актуальність дослідження визначається його відповідністю загальній спрямованості сучасної лінгвістики на вивчення антропоцентричних аспектів мови й мовлення, що відбивається у панівній комунікативно-дискурсивній парадигмі, зокрема в одній із її провідних ланок – комунікативній лінгвістиці художнього тексту.

Робота сприяє встановленню мовних проявів реалізації мовленнєвих актів *критики* та *несхвалення* в англomовному персонажному мовленні, а також визначенню мовних особливостей реалізації стратегій *критики* і *несхвалення* як способу персонажного спілкування та побудові цілісної моделі мовної особистості персонажу.

Матеріалом дослідження слугував текст роману «Кує зозуля» Джоан Роулінг, що написаний під псевдонімом Роберт Галбрайт [Robert Galbraith, 2013], в якому виявлено: 1) висловлення персонажів, за допомогою яких реалізуються мовленнєві акти *критики* і *несхвалення*, 2) елементи авторського тексту, що відображають хід думок персонажу. Суцільна вибірка становить 600 фрагментів реалізації мовленнєвих актів *критики* і *несхвалення* та авторського тексту.

Виклад матеріалу. Спілкування персонажів художнього тексту – це не тільки різноманітні способи обміну інформацією, а й безпосередня емоційна взаємодія між мовцями. Саме через сприйняття вербальних складників мови, «мовленнєвих дій», що персонажі вибирають, зокрема, для висловлення критики або несхвалення, реалізуючи певні комунікативні наміри, у читача формується уявлення про події, характери персонажів, їхні погляди на те чи інше явище. Мовленнєва взаємодія головних та другорядних персонажів складається у загальну картину того, як відбувається спіл-

кування в певних соціальних групах, у певний історичний період, формуючи уявлення про особливості конкретної лінгвокультури, у просторі якої персонажі спілкуються.

Однією з ознак лінгвокультури є притаманні їй принципи лінгвістичної ввічливості, реалізація яких підвищує шанси мовця на ефективну комунікацію, гармонійні міжособистісні відносини з адресатами мовлення та здійснення власних комунікативних намірів [Brown, Levinson 1978]. Якщо принципи лінгвістичної ввічливості є загальними, то мовленнєва поведінка поза їх межами, у потенційно конфронтаційних ситуаціях, якими ми вважаємо ситуації критики та несхвалення, є індивідуальною, характерною для певної мовленнєвої особистості і може бути шляхом для її кращого розуміння. Тому у центр нашої лінгвістичної уваги поставлені комунікативні стратегії, до яких персонажі вдаються у ситуаціях критики та несхвалення.

У роботі ми використовуємо визначення критики та несхвалення, що ґрунтуються на наявних дослідженнях комунікативних стратегій негативної оцінки [Мартинюк 2016, Гулієва 2018]. *Несхвалення* визначається як вербальне та невербальне вираження у конкретному акті комунікації негативної оцінки об'єкта (предмета, людини, її дій або слів, ситуації або події), що не відповідає очікуванням мовця за будь-якими параметрами. *Критика* є висловленням негативної оцінки людини з причини невідповідності її дій або слів загальнокультурним або соціокультурним груповим очікуванням із погляду «здорового глузду» і тим самим імпліцитно спонукає його/її привести поведінку у відповідність з очікуваннями соціуму (якщо критика є очною). Таким чином, на відміну від несхвалення, критика є експліцитною за визначенням, має своїм об'єктом виключно людину або її прояви та має раціональні підстави, якими є уявлення мовця про норми та раціональну поведінку [Гулієва 2018].

Персонажі роману “The Cuckoo’s Calling” – моделі, актори, агенти, клерки, поліцейські, діючі та колишні, фінансисти та адвокати, жителі сучасного британського міста – поділяються на дві групи. Основна маса – це ті, за вчинками яких ми маємо можливість спостерігати, висловлення яких ми чуємо як зовнішні спостерігачі, не маючи доступу до їх «внутріш-

нього мовлення». Але є двоє людей – це головні персонажі, приватний детектив Коморан Страйк та його помічниця Робін, очима яких ми бачимо навколишній світ та діючих у ньому осіб, завдяки тому, що автор відкриває для нас хід їхніх думок через їхнє «внутрішнє мовлення».

Персонажне спілкування першої з означених груп забезпечує багатий матеріал для лінгвістичного аналізу та наявно свідчить про те, що у ситуаціях, коли мовці не пов'язані довгостроковими стосунками зі співрозмовником та не турбуються про те, яке враження вони створюють, вони з легкістю дозволяють собі сварити, ображати, критикувати та засуджувати як тих, кому адресовано їхнє мовлення, так і всіх інших. Подібно до того, як лінгвістична ввічливість має свої усталені формулювання, критика та несхвалення також реалізуються низкою комунікативних стратегій, які виявилися найбільш пристосованими для їх висловлення (здебільшого завдяки наявності негативно оцінного компоненту).

Результати дослідження. У ситуаціях несхвалення мовці частіше за все вдаються до таких комунікативних стратегій, серед яких можна виділити імпліцитні та експліцитні. До стратегій експліцитного несхвалення відносимо такі, як:

– Лейблінг/неймінг (використання образливих, емоційно забарвлених негативно-оцінних найменувань щодо людини)

The poor cow jumped, armchair psychologist, an addict and a chronic self-publicist, what a freeloader Evan was....

– Атрибуція/ негативна атрибуція
...a **horrible** person, an addict and a chronic self-publicist; about **the worst** influence on Lula you could imagine.

This is a really, really exploitative business,....

- *Have you talked to Lula's mother yet? She's a bit weird.*

- *Only her sister, Ursula. She's hired me a couple of times for big parties. She's awful.*

- *In what way?*

- *Just one of those spoiled rich women*

– Негативна інтерпретація

And you know, Evan was jacking her around again, that last afternoon,.... (вибір з усього ряду синонімічних одиниць, якими міг би бути визначений вчинок, тієї одиниці, що має негативно оцінний компонент у значенні, e.g. jack around – морочити голову).

She chucked me her mobile

– Знецінення

Your so-called witness was cooked out for her....

Sounds like this so called detective is turning him down. Good for him.

I can't say I was impressed by your offices.

– Вживання маркерів негативного ставлення

At least that lot'll shift once

Just one of those spoiled rich women

– Пряма незгода

-They say my sister killed herself. I don't believe it.

-Suicide is a difficult thing to accept

-I don't accept it. I'll never accept it.

That doesn't make any sense at all!

– Спростування

- Rochelle didn't jump. Nor did Lula Landry.

- Bollocks, shouted Carver. You're speaking to the two men who proved Landry jumped. We went through every bit of fucking evidence with a fine-toothed fucking comb.

– Заборона

Guy!- said Ciara, pouting. - Don't be horrible.

До стратегій імпліцитного висловлення несхвалення можуть бути віднесені такі комунікативні стратегії:

– Псевдопитання / Риторичні питання

Where's the bloody ambulance?

Do you think I haven't heard it about a hundred fucking times before?

....I mean, that's silly – how could it've been?

Who'd write a suicide note that far in advance, and then get their face done and go out dancing?

Why, Evan, what on earth did you put yourself through that for?

– Псевдовибачення

I'm sure I'll find somebody else to do the job.

Sorry to have troubled you!

– Приписування

I found out a bit about you, I am not a complete bloody idiot... (мовець

приписує співрозмовнику думку, якої той, можливо і не мав)

- *And you're quite sure you didn't see it?*

- *Yes, I'm quite sure,' she said, her colour definitely heightened. 'I was there to do a job, not go snooping around her stuff. Is that everything, then?*

– Сигнали завершення розмови

Is that everything, then?

– Натяки

Bryony gave a meaningful little giggle. 'She's got a bit of a rep as a good-time girl, Ciara. I mean, you can't help liking her, but...'

Висловлення несхвалення у тій чи іншій формі є вербалізацією (або невербальною демонстрацією) негативних емоцій або негативної оцінки об'єктів, ситуацій та подій [Вольф 2002], така реакція є як природною, так і поширеною. На відміну від несхвалення, критика та її висловлення є більш складним когнітивно-мовленнєвим явищем, адже вимагає зіставлення людей, їхньої поведінки, зокрема, і мовленнєвої, з певними нормами чи уявленнями мовця про норми. Тому ситуації критики умовно можуть бути поділені на два типи, такі як: критика з метою вплинути на поведінку співрозмовника (або на його емоційний стан, наприклад, викликати в нього відчуття провини, а таким чином опосередковано вплинути на поведінку) та критика з метою представити свою негативну оцінку як раціональну та обгрунтовану. Ситуацій критики у персонажному спілкуванні було виявлено значно менше, ніж несхвалення, а серед стратегій її висловлення домінували такі:

– Докори (тим, що зроблено або не зроблено)

She chucked me her mobile and told me to call her a cab, without so much as a bloody please or thank you ...

...she didn't take the hint about the Cashile bag. I was hoping she'd just give it to me; I mean, she had four.

– Звинувачення (з аргументацією)

He was fucking obsessed with how she spent her fucking money, like it was any of his fucking business. Rich people always think everyone else is a fucking freeloader; have you noticed that? Her whole frigging family thought I was gold-digging, and after a bit,' he raised a finger to his temple and made a boring motion, 'it went in, it planted doubts, y'know?

– Звинувачення (без аргументації)

He's no fucking fool, Somé. He used her for his business all the time. Tried to get her cheap and for free, and she was dumb enough to let him.

Елементами критичного висловлення персонажів нерідко є комунікативні прийоми, визначені нами вище як стратегії несхвалення, вони разом з іншими лінгвістичними інструментами, такими як тропи, стилістично й емоційно забарвлена лексика, типи аргументації та інші, визначають місце критичного висловлення на шкалі емоційності/раціональності. Більшість критичних висловлень, що належать персонажам роману, виглядають надзвичайно емоційними.

Окремими постатями в цьому мовленнєвому середовищі є головні персонажі роману, Коморан Страйк та його помічниця, чії комунікативні стратегії радикально відрізняються від узвичаєних.

Коморан Страйк, чоловік, що був на війні (Афганістан, військова поліція), отримав поранення, втратив ногу та був вимушений повернутися до мирного життя, в якому на нього ніхто не чекав, ані сім'я, ані дім, ані мирна професія. Вимушений заробляти гроші, він береться за єдину справу, в якій є професіоналом, за приватний розшук, але так і не може вибратися з постійних боргів. Саме в цей момент його життя ми і знайомимося зі Страйком.

Пряма мова цього персонажу – це безперервна низка питань, які він задає у справах, що розслідує (а він майже не говорить не по справах), вражає таке співвідношення: з більш ніж 2000 висловлень, що належать Страйку, близько 1600 – це запитання (на другому місці – імперативи (накази, інструкції, поради)). Як надзвичайно професійна людина, у взаємодії з людьми він демонструє бездоганну, навіть підкреслену ввічливість: *Do me a favour...., Please, get him*

to call me, I was just wondering Іноді ця ввічливість, вочевидь, вимагає особливих зусиль, стикаючись із відкритою агресією, Коморан Страйк, як правило, не відповідає агресією, а намагається всіма засобами уникнути конфронтації:

– *Fucking hell. You're a bloody bastard, aren't you? No fucking wonder, old Jonny's not keen on you.* (Дівчина, до якої Страйк звертається з питаннями);

– *I wasn't trying to upset you. I only want to I am only asking.* (Страйк).

Лише в окремих критичних випадках, дуже рідко, коли це потрібно для успіху справи, мовленнєві стратегії Страйка стають жорсткими, і він вдається до:

– Докорів (тим, що не зроблене)

– *If you'd taken Tansy Bestigui seriously, if you'd broken her down and got her to tell you the whole fucking truth, Rochelle Onifade would still be alive* (з апеляцією до наслідків).

– *Don't threaten me, Strike...*

– *I'm not threatening you. I'm thinking about a multiple murderer who's walking around out there planning the next one – but if it's the papers you're worried about, I don't think they're going to go too easy on anyone who clung to the suicide theory once another body surfaced.*

– Наказів та розпоряджень (з апеляцією до можливих наслідків)

Call Deeby Macc, Wardle, before someone else gets killed.

– Звинувачень (з аргументацією)

... *averse to anyone witnessing your bit of domestic abuse.*

What you did next might seem quite incriminating to a jury....

Таке спілкування не є характерним для Страйка, воно викликано крайньою необхідністю та його рішучим наміром вплинути на поведінку співрозмовника.

Страйк – це людина, що уникає висловлення власних думок, почуттів та настроїв, зазвичай критика та несхвалення залишаються у полі «внутрішнього мовлення» цього персонажу та не висловлюються ним взагалі. Маючи доступ до «внутрішнього мовлення» персо-

нажу, ми маємо змогу оцінити вміння Страйка володіти собою та спостерігати за найбільш характерною для його мовленнєвої поведінки стратегією – стратегією «невисловлення». Щоразу, коли Страйк залишається наодинці із собою, ми чуємо його думки, він згадує, рефлексує, розмірковує:

*Through all these mundane acts, he felt as though he was accompanied by the spectre that had haunted him during his months in hospital. It lurked in the corners of his shabby office; he could hear it whispering to him whenever his attention on the task in hand grew slack. It urged him to consider **how far he had fallen**; his age; his penury; his **shattered love life**; his **homelessness**. **Thirty-five**, it whispered, and **nothing to show for all your years of graft except a few cardboard boxes and a massive debt.***

Співвідношення висловленого та невисловленого вражає: ці роздуми займають цілі сторінки роману, та коли вони перериваються, у цьому випадку – телефонним дзвінком сестри, він, як і зазвичай, утримується від висловлення своїх думок:

Strike was less inclined to be honest with her about his present situation than he would have been with many a friend.

*'Yeah, **it's going great**,'* he told her, smoking at the open window, watching people drift in and out of the shops below. *'Business has doubled lately.'*

Ось яскравий приклад стратегії «невисловлення»: секретарка розповідає Страйку, що в той час, коли його не було, дзвонила Шарлотта (жінка, що покинула його, розбивши його серце, і думок про яку він не може позбутися – ми знаємо це, бо думки цього персонажу відкриті для нас).

– *She is engaged to Jago Ross.*

Можна тільки уявити собі, який біль спричинила / мала спричинити ця фраза. У відповідь – нічого.

*Then he said with palpable difficulty "**Right. Thanks.**"*

Далі ми спостерігаємо за його мовчазними діями: *closed the door – opened it* – говорить до побачення помічниці – ми бачимо, як він йде – *a purposeful tread that **didn't deceive her*** (ми читаємо думки помічниці Робін) – він пря-

мує в бар – ми читаємо його думки “*He wanted to drown his impulses, crackling like electric charges, to go and find her, to below, to rampage, to break Jago Ross’s jaw*”. І тільки через сторінку тексту, коли Робін знаходить його вже у стані сп’яніння, він починає говорити:

‘Jus’ celebratin’ my fiancéez engagement,’ he said, raising his eleventh pint in an unsteady toast. ‘She shou’ never’ve left’m. Never,’ he said, loudly and clearly, ‘have. Left. The Hon’ble. Jago Ross. Who is’n outstanding cunt.’

Останні слова він вже майже кричить.

Висновки. Персонажне спілкування в романі Джоан Роулінг «Кує зозуля» складається у загальну картину того, як відбувається спілкування у сучасному британському місті в середовищі акторів, моделей, селебрیتی, бізнесменів, юристів та поліцейських, мовці в якому з легкістю та задоволенням вдаються до різних, часом образливих форм осуду та несхвалення, особливо в ситуаціях, коли вони не пов’язані довгостроковими стосунками зі співрозмовником та не турбуються про те, яке враження вони

створюють. Так само, як лінгвістична ввічливість має свої усталені формулювання, осуд та несхвалення також реалізуються низкою комунікативних стратегій, які виявилися найбільш пристосованими для їх висловлення: неймінг, негативна атрибуція, негативна інтерпретація, знецінення, псевдопитання, псевдовибачення та інші. Критика та її висловлення є більш складним когнітивно-мовленнєвим явищем, адже вимагає зіставлення людей, їхньої поведінки, зокрема і мовленнєвої, з певними нормами чи уявленнями мовця про норми. Тому ситуації критики характерні для більш тісних стосунків, в яких мовець намагається вплинути на поведінку співрозмовника або представити свою негативну оцінку як раціональну та аргументовану.

На цьому тлі мовленнєва поведінка головного персонажу характеризує його як високопрофесійну особистість з унікальним вмінням володіти собою. Ми маємо змогу оцінити це вміння завдяки його стратегії «невисловлення», зіставляючи «внутрішнє мовлення» персонажу з тим, що він вимовляє вголос.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белехова Л.І. Словесний образ в американській поезії: лінгвокогнітивний аспект: монографія. Москва : ООО «Звездапад», 2004. 376 с.
2. Бехта І.А. Авторське експериментаторство в англійській прозі ХХ століття. Львів: ПАІС, 2013. 265 с.
3. Волкова С.В. Принципи конструювання міфологічного простору англійських америндіанських художніх прозових текстів. *Когнітивна лінгвістика в міждисциплінарному контексті: теорія і практика*. 2016. С. 43–44.
4. Волкова С.В. Міфологічний простір англійських америндіанських художніх текстів: когнітивно-семіотичний і нарративний аспекти: автореф. дис. ... докт. філол. наук. Київ, 2016. 32 с.
5. Воробьєва О.П. Словесная голография в пейзажном дискурсе Вирджинии Вульф: модусы, фракталы, фузии. *Когніція, комунікація, дискурс: (сб. науч. тр.)*. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, № 1, 2010. С. 47–74.
6. Вольф Е.М. Функциональная семантика оценки. Москва, 2002. 280 с.
7. Горчак Т.Ю. Архетипні словесні образи-символи в американській поезії ХХ століття: лінгвокогнітивний аспект. URL: <http://book.net/index.php?p=achapter&bid=10503&chapter=1>
8. Гулієва Д.О. Комунікативні стратегії негативної оцінки (на матеріалі англійських ігрових кінофільмів). *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна* : зб. наук. праць, 2018. Вип. 87. С. 92–99.
9. Маріна О.С. Інтердискурсивність у конструюванні парадоксальності в сучасному англійському поетичному дискурсі. *Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія: Філологічна*. Вип. 64, ч. 2., 2017. С. 20–25.
10. Мартынюк А.П. Когнитивно-коммуникативная лингвистика: в поисках базовых принципов и методик анализа. *Когніція, комунікація, дискурс* : сб. науч. тр., № 12, 2016. С. 17–35.
11. Образцова О.М. Синтаксичні особливості мовлення персонажа художнього твору: перекладацький аспект. URL: <https://www.academia.edu/23465007/>
12. Філіпчик О.Й. Синтаксичні засоби створення образу (на матеріалі сучасної американської поезії): автореф. дис. ... канд. філол. наук. Одеса, 2000. 32 с.
13. Austin, J.I. (1975). *How to Do Things with Words*. Harvard University Press, 168 p.
14. Brown, P., Levinson, S. (1978). Universals in language usage: politeness phenomena. *Questions and Politeness: Strategies in Social Interaction*. New York : Cambridge University Press, pp. 56–289.
15. Levinson, S. (1983). *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press, 236 p.

ДЖЕРЕЛА

1. Robert Galbraith (2013) *The Cuckoo's Calling*. London : Mulholland Books, 464 p.

REFERENCES

1. Byelyekhova, L.Г. (2004) *Slovesniy obraz v amerikanskoj poezii: lingvokognitivnyy aspekt* [Verbal image in American poetry: linguo-cognitive aspect]. Moscow: Zvezdopad. (in Russian)
2. Bekhta, Г.А. (2013) *Avtorsjke eksperimentatorstvo v anghlomovnij prozi KhKh stolittja* [Author's experimentation in English prose works of the 20th century]. L'vi v: PAIS. (in Ukrainian)
3. Volkova, S.V. (2016) Pryncypy konstrujuvannja mifolornogho prostoru anghlomovnykh amerindiansjkykh khudozhnykh prozovykh tekstiv [Principles of constructing the mythological space of English-speaking Amerindian prose texts]. Proceedings of the *Kohnityvna linhivystyka v mizhdystsyplinarному konteksti: teoriya ta praktyka* (Ukraine, Cherkasy, October, 8-10, 2016) (ed. Ye. Gordiyenko), Cherkasy: ChNU, pp. 43–44.
4. Volkova, S.V. (2016) *Mifolornyj prostir anghlomovnykh amerydiansjkykh khudozhnykh tekstiv: koghnityvno-semiotychnyj i naratyvnyj aspekty* [Mythological space English-speaking Amerindian literary prose texts: cognitive, semiotic and narrative aspects] (Doctor's Thesis), Kyiv, Ukraine: ONTU.
5. Vorob'yova, O.P. (2010) Slovesnaya golografiya v peyzazhnom diskurse Virzhinii Vul'f: modusy, fraktaly, fuzii [Verbal holography in Virginia Woolf's landscape discourse: modus, fractal, merge]. *Cognition, communication, discourse*, 1, pp. 47–74.
6. Vol'f, E.M. (2002) *Funktsional'naya semantika otsenki* [Functional semantics of value judgement]. Moscow: Editorial URSS. (in Russian)
7. Gorchak, T.Yu. (2019) Arkhetypni slovesni obrazy-symvoly v amerykansjki poeziji KhKh stolittja: linghovokognitivnyy aspekt [Archetype verbal symbolic images in American poetry of the 20th century: linguo-cognitive aspect]. Retrieved from: <http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=10503&chapter=1> (Accessed 8.02.2022)
8. Guli'yeva, D.O. (2018) Komunikatyvni strateghiji neghatyvnoji ocinky (na materialy anghlomovnykh ighrovykh kinofil'miv) [Communicative strategies of a negative perception (on the material of English-speaking feature films)]. *Vi'snik Kharki'vs'kogo naczi'onal'nogo uni'versitetu i'm. V. N. Karazi'na*, pp. 92–99.
9. Mari'na, O.S. (2017) Interdiskursyvnistj u konstrujuvanni paradoksal'nosti v suchasnomu anghlomovnomu poetychnomu diskursi [Intercursivity in designing paradoxicality in contemporary English-speaking poetic discourse]. *Naukovi`zapiski Naczi'onal'nogo uni'versitetu Ostroz'ka akademi'ya. Seri'ya: Fi'logi'chna*, 64 (2), pp. 20–25.
10. Marty'nyuk, A.P. (2016) Kognitivno-kommunikativnaya lingvistika: v poiskakh bazovykh printsipov i metodik analiza [Cognitive and communicative linguistics: in search of basic principles and methods of analyses]. *Kognicziya, komunikacziya, diskurs*, no.12, pp.17–35.
11. Obrazczova, O.M. (2015) Syntaksychni osoblyvosti movlennja personazha khudozhnjogho tvoru: perekladac'kyj aspekt [Syntactic features of a literary character's speech: translation aspect]. *Academia letters (electronic journal)* Retrieved from: <https://www.academia.edu/23465007/> (Accesses 8.02.2020)
12. Fi'li'pchik, O.J. (2000) *Syntaksychni zasoby stvorennja obrazu (na materialy suchasnoji amerykanskoji poeziji)* [Syntactic tools of an image creating (on the material of contemporary American poetry)]. (PhD Thesis), Odessa: ONTU.
13. Austin, J.I. (1975) *How to Do Things with Words*. Cambridge, USA: Harvard University Press.
14. Brown, P., Levinson, S. (1978) Universals in language usage: politeness phenomena. *Questions and Politeness: Strategies in Social Interaction*. New York, USA: Cambridge University Press.
15. Levinson, S. (1983) *Pragmatics*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

SOURCES

1. Robert Galbraith (2013) *The Cuckoo's Calling*. London, UK: Mulholland Books.
-

A. A. KHILKOVSKA

*Associate Professor at the Department of Foreign Languages,
Private Higher Education Establishment Kharkiv University of Humanities “People’s Ukrainian Academy”,
Kharkiv, Ukraine*

E-mail: asia.khilkovska@gmail.com

http://orcid.org/0000-0003-0857-6197

**LINGU-COMMUNICATIVE STRATEGIES OF CRITICISM AND DISAPPROVAL IN
LITERARY CHARACTERS’ SPEECH (ON THE MATERIAL OF THE NOVEL
“THE CUCKOO’S CALLING” BY JOAN ROWLING)**

The paper deals with speech behaviour of literary characters in the novel by Joan Rowling “The Cuckoo’s Calling”, and linguo-communicative strategies of criticism and disapproval in their interaction, in particular. The research makes an attempt to remodel the main character’s language identity and linguo-cultural social patterns typical of the environment where communication is taking place. The paper contributes to exposing linguistic manifestation of criticism and disapproval in literary characters’ verbal communication as well as to building a comprehensive language model of a literary character.

The research carried out shows that similar to politeness strategies, which are phrased in a range of clichés, in the situations of criticism and disapproval, speakers tend to apply a set of linguo-communicative strategies. Among explicit strategies of disapproval, *naming* (or *labeling*), *negative attribution* and *negative interpretation*, *devaluation*, *rebuttal*, *negation* and *prohibition* are the most common ones. The paper also identifies implicit disapproval strategies, such as *pseudo questions*, *pseudo apologies*, *ascribing*, *hints*, *end-of-conversation signals*. Situation of criticism prove to be less common in the literary characters’ communication, *reproaching* and *accusations* (with or without reasoning) are normally related to the speakers’ intention to influence the behaviour of the addressee or to make a critical utterance look more rational and objective.

Speech behaviour of the main character marked by inquiring, refrain from voicing his opinion, avoiding confrontation projects the image of a highly professional person with a unique capacity of self-control, which manifests itself through the strategy of “non-articulation”. Readers perceive it through the character’s “inner speech”.

Key words: linguo-communicative strategies, literary characters’ speech, criticism, disapproval, language identity.